

Evalueringsrapport af projektet
Musik, sprog og integration
Søndermarkskolen, Sønderbro, Horsens
Et projekt med udvidet musikundervisning
i et samarbejde mellem folkeskole og musikskole
Udviklingsprojekt 2008 til 2011

Finn Holst 2011

Institut for Didaktik, Faglig Enhed Musikpædagogik
Danmarks Pædagogiske Universitetsskole (DPU)
Aarhus Universitet

Den foreliggende evaluering af projektet Musik, sprog og integration, behandler et udviklingsprojekt med udvidet musikundervisning i et samarbejde mellem folkeskole og musikskole i perioden 2008 til 2008. Projektet er gennemført med støtte fra Egmontfonden, og heri indgår muligheden for følgeforskning (koblet til et Phd-projekt på DPU) og en evaluering af projektet på dette grundlag. Herfor rettes en ekstra tak til Egmontfonden. Det er særligt interessant at det herigennem il løbet af det treårige projekt er muliggjort at udvikle viden om hvad det er for kompetencer og arbejdsformer hos musiklære og musikpædagoger, der kan skabe de ønskede resultater. Denne særlige undersøgelse har tilknytning til, og tager afsæt i en tidligere undersøgelse af samarbejdende musikundervisning i projektet Musik til Alle, som Søndermarkskolen også har været del af. Det foreliggende projekt (Musik, Sprog og Integration) er nyskabende idet en sådan praksis omfatter både en skoledel, en førskole del og en brobygning mellem de to.

Undersøgelsen er gennemført med brug af videoobservation, interviews, selvevaluering og elevevaluering. Dette har dannet grundlag for evalueringens analyser, som så igen har indgået i en dialog mellem evaluator og de involverede lærere i forbindelse med hvert årsforløb. Skoledelen, som bygger på seks års tidligere erfaringer og udvikler disse, har en anden karakter end førskoledelen, som er nystartet i en pilotprojektfase. Evalueringerne af disse to områder har følgelig forskellig karakter. Som resultat af muligheden for at følge det treårige forløb og gennem den tætte kobling mellem praksisudvikling og et forskningsperspektiv, er det desuden lykkedes at udvikle værdifuld teori om samarbejdsformer i et fagligt samarbejde, og det har særlig værdi at dette netop har kunnet udvikles i et tæt samspil mellem teori og praksis.

Rapporten er delt i to hoveddele. Først en sammenfattende beskrivelse af hele evalueringen med anbefalinger (side 3 til 12). Derefter følger den egentlige evalueringstekst i fuld omfang (side 13 til 107). Det er på en måde omvendt, da den første tekst jo er et resultat af den anden – men i et læserperspektiv antages det at være bedre først at være i stand til at danne sig et overblik i et helhedsperspektiv og derefter have muligheden for at fordybe sig i detaljen.

Der ønskes således god læsning
Finn Holst, august 2011

Sammenfattende beskrivelse

På Sønderbro har 40 procent af de cirka 9.000 indbyggere en ikke-europæisk baggrund. Målet med musikprojektet er, at de 600 børn og unge og deres familier opnår en bedre integration.

Det overordnede mål er at give børn og unge fra Sønderbro i Horsens øgede personlige, sociale og sproglige forudsætninger for at kunne klare sig i det danske samfund som integreret deltager og indgå i kulturelle fællesskaber på lige fod med andre. Gennem et kompetent musikpædagogisk arbejde ønsker man at styrke børnenes musikalske udvikling samt at bidrage til udviklingen af deres personlige, sociale og sproglige kompetencer. Krop og bevægelse spiller en central rolle, især i overgangen mellem førskole og skole, med særlig binding til både det musikfaglige aspekt og den sproglige udvikling.

Spørgsmålet om inklusion og former for deltagelse i en musikpædagogisk praksis bliver af central betydning for at dette kan realiseres. I betragtning af områdets karakter og børnegruppernes sammensætning er den musikpædagogiske indsats er, netop med dette for øje, en udfordring i sig selv. Sønderbrokvarteret i Horsens består fortrinsvis af almennyttigt boligbyggeri med et befolkningsgrundlag på ca. 8.000 personer. Området har på flere måder en profil som et belastet boligsocialt område (ghetto) med en stor koncentration af borgere med lav indkomst, en stor gruppe på offentlig forsørgelsesindkomst og en stor

koncentration af borgere med anden etnisk baggrund end dansk. Næsten halvdelen af befolkningen i området har således en ikke-dansk baggrund.

Projektets skoledel kan ses som en videreførelse af projektet Musik Til Alle (MTA) som omfatter 5 skoler i Horsens kommune. MTA blev påbegyndt i 2001 under deltagelse af tre skoler, herunder Søndermarksskolen. Centralt står en styrkelse af musikundervisningen gennem et samarbejde mellem folkeskolemusiklærere og musikskolelærere (musikpædagoger).

Projektets førskoledel, som inddrager børnehaverne Gefionsgården og Åkanden/Himmelblå er et nystartet initiativ og er gennemført som et pilotprojekt der udgør et vidtgående selvstændigt ben. Centralt i projektet står ideen om at operere med såvel en skoledel som en førskoledel samt at skabe en brobygning mellem de to.

I løbet af det treårige projekt ønskes det at udvikle viden om hvad det er for kompetencer og arbejdsformer hos musiklære og musikpædagoger, der kan skabe de ønskede resultater. Et team under ledelse af professor Hans Günther Bastian gennemførte i perioden fra 1992 til 1998 et langtidsstudie om indflydelsen af udvidet musikundervisning på børns almene og individuelle udvikling ved syv grundskoler i Berlin. Undersøgelsens mest overbevisende resultater var at musik i form af en udvidet musikundervisning fører til øget social kompetence og bidrager overbevisende til et højere inklusionsniveau. Der er dog en ukendt faktor i spillet, som handler om kvaliteten af den udvidede musikundervisning – eller mere præcist *hvilke kvaliteter i en sådan undervisning, der er afgørende* med hensyn til social kompetence og inklusion. Dette er ikke undersøgt i Berlin-projektet, men det er af afgørende betydning for at kunne forankre projektet i skolens almindelige drift samt overføre resultaterne til andre skoler. Det bliver således af afgørende betydning at etablere viden herom gennem dette projekt. Denne del er koblet til et Phd-projekt i musikpædagogik ved Danmarks Pædagogiske Universitetsskole (DPU), Aarhus Universitet.

Den samlede evaluering og analyse af projektet (slutevaluering) bygger på viden allerede etableret i en evaluering af MTA-projektet i 2008, samt på løbende evalueringer og analyser i de tre projektår i form af årsevalueringer, og analyseres samlet i den her foreliggende slutrapport.

1.2 Musik til Alle evalueringen 2008¹. Projektet er et samarbejde mellem Horsens Musikskole og tre socialt stærkt belastede folkeskoler i Horsens Kommune – Langemarksskolen, Søndermarksskolen og Vestbyskolen, som påbegyndtes i 2001. Ideen med projektet er, at musikundervisningen bliver et område, hvor der tilføres ekstra ressourcer for at styrke den sociale, den følelsesmæssige og den kulturelle kompetence. Projektet kørte som forsøgsprojekt i en to-årig periode med støtte, og blev derefter videreført som del af den almindelige praksis. Der er gennemført en ekstern evaluering af projektet i 2008.

Ideen med projektet er, at musikundervisningen bliver et område, hvor der tilføres ekstra ressourcer for at styrke den sociale, den følelsesmæssige og den kulturelle kompetence.

Initiativet til projektet blev taget ud fra en konstatering af, at der på nogle skoler var rigtig mange elever, der deltog i musikskoleundervisning i løbet af deres skoletid, mens der på andre skoler (projektskolerne) var meget få elever, der deltog i musikskoleundervisning. Det er tydeligt, at denne forskel er socialt og etnisk betinget. I forhold til elevgrundlaget kræves der imidlertid en ekstra indsats med særligt henblik på kulturmødet.

Formålet beskrives som dobbeltsidigt: Det handler både om at a) bryde en negativ social arv for elever og om b) at bryde et negativt omdømme for skoler med stærkt belastet klientel, og har følgende fire hovedpunkter:

¹ Holst. F. (2008): Musik til Alle, Et samarbejdsprojekt mellem folkeskole og musikskole i Horsens Kommune, Evalueringsrapport. Musikpædagogiske Studier bind 1. DPU.

1. Deltagelse i musikskoletilbud
2. Elevernes øgede selvværd og den afsmittende virkning på andre undervisningssituationer
3. Øget kvalitet i musikundervisningen gennem samspil musikskole - folkeskole
4. Ændring af skolens image i det omliggende samfund.

Ifølge evalueringen er de centrale resultater i forhold til projektets målsætninger:

- En styrkelse af elevernes selvværd. Der er tale om et resultat af væsentlig betydning, som fremstår som en central faktor.
- Forøget kvalitet i musikundervisningen gennem samspil MS-FS. Der er tale om et meget markant resultat, med udviklingsmuligheder i spørgsmålet om samarbejdsrelationer.
- Udvikling af social kompetence. Der er tale om et markant og samstemmende resultat.
- Ændring af skolens image i det omliggende samfund. Der er tale om et betydeligt resultat, med særlig vægtning i et ledelsesperspektiv.

Ifølge evalueringen vurderes det på ledelsesplan, at projektet, i den seksårige periode, har haft overordentlig stor betydning for elevernes måde at stå frem på og for den afsmittende virkning. Der har været en positiv udvikling med at bryde skolernes 'negative sociale arv', idet nogle forældre fra skolens nærområde, som har sikret sig en plads fx på en privatskole, alligevel vælger den lokale skole. Det er desuden dokumenteret, at der er flere børn fra de tre skoler, som deltager i musikskolens tilbud. Musikundervisningens kvalitet er hævet betydeligt, og det har haft indflydelse på hele måden at arbejde med musik på.

Evalueringen pegede på nogle mulige områder for at udvikle projektet videre. Med relevans for MSI-Sønderbro-projektet skal nævnes:

- at inddrage førskoleområdet/børnehaveklasse
- potentialet i samarbejdsformer
- kompetenceudvikling (professionsudvikling)

1.3 MSI førsteårsevaluering (2009) ².

1. Førskoleundervisningen er et nyt område i projektet med et nyt institutionssamarbejde og en ny børne- og forældregruppe. De bærende elementer i musikundervisningen er etableret i en metodisk set alsidig tilgang, som retter sig mod såvel musikalske, sproglige, sociale og motoriske parametre. I undervisningen indtager det motoriske/bevægelsesmæssige aspekt en væsentlig plads sammen med det sociale, som grundlag for at etablere et musikalsk fokus.

2. Evalueringen af indskolingen tegner en tydelig profil. Det musikfaglige niveau vurderes i et mellemområde, hvilket kan fortolkes som et godt resultat i betragtning af 'opgavens karakter'. De personlige og sociale kompetencer placerer sig tydeligt over middel. Området krop og bevægelse ligger desuden meget højt. Dette genspejler resultater der er opnået gennem flere års arbejde med en udvidet musikundervisning, resultater som kan ses som forankrede i praksis, og som således danner et afsæt for projektets yderligere ambitioner. I øjenfaldende er imidlertid niveauet for det sproglige aspekt, som er foruroligende lavt. Om end dette måske ikke kan ses som en overraskelse, da den sproglige problemstilling netop er centralt for selve projektets begrundelse, er der her bestemt tale om en dokumentation og tydeliggørelse af denne problemstillings vigtighed og vægt.

1.4 MSI andenårsevalueringen (2010) har to hovedperspektiver - det ene er rettet mod udviklingen af de generelle områder set i forhold til førsteårsevalueringen, ikke mindst den sproglige udfordring. Det andet

² Holst, F. (2009): Musik, sprog og integration. Evalueringsrapport 08/09. MSI-webudgivelse.

hovedperspektiv er rettet mod projektets processuelle aspekt - undervisningens form, indhold og ikke mindst samarbejdsrelationerne. Der skelnes mellem førskoledelen, som er projektets nye område og dermed i en vis udstrækning eksperimenterende, og i skoledelen, som bygger på flere års erfaring og hvor problemstillinger og potentialer handler om at udvikle og stabilisere den samarbejdende musikundervisning.

Andenårsevalueringen omfatter tre hovedområder: Evaluering af elevernes kompetenceområder på grundlag af evaluering på elevniveau, kvalitativ evaluering af projektets skoledel med afsæt i videoobservation og evaluering af førskoleundervisningen herunder - observation af brobygning.

A: Evaluering af elevernes kompetenceområder, gennemført i både første- og andet projektår.

Der evalueres i forhold til fem kompetenceområder:

- 1) et musikfagligt perspektiv
- 2) personlige kompetencer og selvværd
- 3) sociale kompetencer og integration/inklusion
- 4) krop og bevægelse
- 5) et sprogligt perspektiv

Det helt overskyggende resultat af den omfattende elevevaluering er, at det sproglige område på første og andet klassetrin ligger på linje med de andre områder. Det har det ikke gjort tidligere.

Klasserne, der sidste år var nulteklasser modtog udvidet musikundervisning i nulte klasse. Disse klasser er nu førsteklasse - og det sproglige område er på niveau med de andre områder. De nuværende nulteklasser har modtaget musikundervisning i børnehaven (se førskoledelen af projektet for yderligere detaljer). I profilen for de nuværende nulteklasser er det sproglige område på niveau med de andre områder.

Det er således tydeligt, at den tidlige musikundervisning har en væsentlig betydning for udviklingen af det sproglige område. Set i forhold til dette projekt bekræfter dette den grundlæggende arbejdshypotese om nødvendigheden af en tidlig indsats og en videreførelse heraf i skolen - en sammenhængende indsats med tidlig start. Ved en sammenligning af profilerne fra de to år kan desuden konstateres en tydelig forbedring af kompetenceområdet musik.

Med udgangspunkt i den tidligere konstatering af en styrkelse af det sproglige område på de klassetrin, hvor den tidlige musikundervisning er indført, fremstår en yderligere differentiering heraf i form af elevspredning. Denne spredning er særlig stor på nulte klassetrin og aftager frem til andet klassetrin. På andet klassetrin tyder det på, at det i høj grad lykkes at få en stor del af den svage gruppe af elever med. Projektets integrerende/inkluderende praksis bliver tydelig her (etableret praksis). Det kunne således overvejes, hvorvidt det kunne være muligt at finde nye muligheder for udvikle den inkluderende praksis i førskoledelen, således at de positive resultater mht. områderne musik og sprog kunne nå en større del af målgruppen end det fremstår på nuværende tidspunkt.

B: Kvalitativ evaluering af projektets skoledel med afsæt i videoobservation

Der er gennemført observation med video i forskellige klasse og med forskellig lærersammensætning. Der kan på dette grundlag beskrives forskellige værdifulde og interessante måder at gribe en sådan undervisning an på. I evalueringsrapporten beskrives forskellige undervisningsforløb med forskellige måder at gribe en sådan undervisning an på, og begrundelser og indholdsvalg diskuteres. Særligt interessant er spørgsmålet om samarbejdsformer, hvor der kan peges på nye indsigter. Det er muligt at karakterisere forskellige samarbejdsformer hvor relationen betegnes som symmetrisk eller asymmetrisk og hvor dette yderligere differentieres i forhold til forskellig eller ens kompetence / faglighed. Dette giver mulighed for at udvikle og optimere samarbejdsrelationerne og kan ses som et interessant og markant potentiale.

C: Projektets førskoledel

I denne evaluerings første del blev det konstateret at indførelsen af førskoleundervisning i andet år har slået igennem med en markant virkning på de faglige områder (musik og sprog). Førskoledelen er ikke som skoledelen en etableret praksis, men derimod et pilotprojekt, hvor aktiviteterne udvikles bl.a. gennem en

eksperimenterende tilgang. Tina Buchholz (konsulent og underviser) har arbejdet med dette område nu i to sæsoner. Det er en væsentlig pointe at førskoleundervisningen nu er udviklet med gennemført brobygning til indskolingen (den røde tråd) - hvilket har været en væsentlig vision i projektet.

Det har været forsøgt, at etablere et selvstændigt mor/barn hold med overvejende 2-sprogede børn og forældre, men da dette ikke har været muligt har man valgt at tilbyde denne del af projektet til de børn og voksne, der kommer i den åbne legestue.

Tredjeårsevaluering / slutevaluering (2011)

Denne del opdeles i tre hovedperspektiver:

Evaluering af elevernes kompetenceområder (afsnit 2)

Der evalueres i forhold til de samme fem kompetenceområder som i evalueringerne for første og andet år på elevniveau for nulte, første anden og tredje klasse. Ud over at tegne et billede for dette skoleår giver dette også mulighed for at sammenstille forskellige komparative perspektiver i et det treårige forløb, hvilket udgør en væsentlig del af slutevalueringen af projektet.

Kvalitativ evaluering af projektets skoledel (afsnit 3) med afsæt i interviews på grundlag af video-observation samt et afsluttende dialogmøde med skoledelens musiklærere (FS) og musikpædagoger (MS). Denne del tegner et billede af situationen i projektets tredje år som ligeledes perspektiveres som en central del af slutevalueringen. Centralt heri står den didaktiske analyse, som fremdrager centrale resultater for projektet på lærerniveau for skoledelen.

Projektets førskoledel (afsnit 4) evalueres på grundlag af de i væsentligt omfang selvstændige evalueringer fra første, andet og tredje år, suppleret med observations- og interviewdata.

2.1 Evaluering af elevernes kompetenceområder

Der indgår, som på første og andet år, følgende fem kompetenceområder:

- 1) et musikfagligt perspektiv
- 2) personlige kompetencer og selvværd - *intra*
- 3) sociale kompetencer og integration/inklusion - *inter*
- 4) krop og bevægelse
- 5) et sprogligt perspektiv

Disse opstilles her grafisk således at de specifikke kompetence-moduler *musik, krop og sprog* står på en linje, mens de generelle moduler *intra og inter* står på en linje.

Figur 1: kompetence-moduler

De specifikke kompetencemoduler er forbundet med forskellige genstandsområder, som på den ene side er forskellige og på den anden side er forbundne med hinanden (relationelle). Denne forskellighed (distinktion) betyder også at det er muligt at skelne mellem elevernes deltagelse på de tre specifikke områder. Hvert område vurderes gennem et antal spørgsmål, og det generelle niveau for området (middeltal) regnes for et rimeligt udtryk for elevens deltagelse på dette område i den musikpædagogiske praksis.

2.1.5 Delkonklusioner – tredjeårs profiler

Profilbeskrivelserne, delvist sammenholdt med resultater fra de tidligere år, har givet mulighed for at undersøge nogle vigtige problemstillinger i tredje projekt-år i skoledelen. Dette vedrører en del af bestemmelsen af hvilke lærerkompetencer der er vigtige i forhold til projektet og der kan peges på to kompetencer hos folkeskolens musiklærere:

- 1) de musikfaglige, musikpædagogiske og musikdidaktiske basiskompetencer, som forventes tilegnet på linjefag musik (eller tilsvarende) på læreruddannelsen
- 2) klasselærerkompetence / teamlærerkompetencen – den centrale pædagogiske kompetence der handler om at kende eleverne og i denne ramme især kende de såkaldt 'udsatte børn's (BSB) historier og kunne agere kompenserende.

Det kan desuden siges at være en fordel, hvis der i lærerens kompetencer indgår en DSA kompetence, men det er ikke givet hvorvidt dette bør omhandle DSA som linjefag eller udvalgte dele af DSA-faget.

2.2 Tværgående analyser i projektperioden 2008 – 2011 (skoledel)

Projektets udstrækning over tre år giver mulighed for tværgående sammenligninger, en komparativ analyse af evalueringresultater mellem førsteårsevalueringen, andenårsevalueringen og tredjeårsevalueringen.

For at tydeliggøre sammenhængen mellem projektår og klasser betegner jeg i følgende opstilling klasserne som årgang og klassenavn (fx årgang 8 – 1. klasse,) hvor årgangen betegnes af det årstal hvor eleverne startede i nulte klasse, dvs. at årgang 8 startede i 2008 i nulte klasse.

	0. klassetrin	1. klassetrin	2. klassetrin	3. klassetrin
Første projektår	Årg.8 – 0a / 0b	Årg.7 – 1a/1b	Årg.6 – 2a/2b	Årg. 5 – 3a/3b
Andet projektår	Årg.9 – 0a / 0b	Årg.8 – 1a/1b	Årg.7 – 2a/2b	Årg. 6 – 3a/3b
Tredje projektår	Årg.10 – 0a / 0b	Årg.9 – 1a/1b	Årg.8 – 2a/2b	Årg. 7 – 3a/3b

De to muligheder der er for at sammenligne over de tre år udgøres således af:

1. Årgang 7 på første, andet og tredje klassetrin
2. Årgang 8 på nulte, første og andet klassetrin

Derudover er det interessant at sammenligne det tre nulteklasser i første, andet og tredje projekt-år med henblik på betydningen af førskoleundervisningen.

2.2.4 Delkonklusioner – tværgående analyser

Set i forhold til projektet i et bredere perspektiv, er den praksis, som er udviklet over en årrække i MTA konsolideret og resultaterne heraf (kompetencemodulerne musik, intra og inter) fremstår generelt som stabile på et højt niveau. Den stærke vægtning af området krop/bev. kan i høj grad tilskrives den lokale kultur på Søndermarksskolen, hvor dette område 'per definition' har en høj prioritet. Derudover er det lykkedes at løfte niveauet for området musik til et højt niveau (over middel) samt området sprog fra et lavt niveau til et pænt niveau (middelniveau). For at opretholde dette, er det dog vigtigt at etablere en øget opmærksomhed overfor skiftende børn med vanskeligheder, som især tegner sig på områderne for de personlige og sociale kompetencer.

Den positive tendens er imidlertid også sårbar for ændringer der fjerner centrale ressourcer fra den musikpædagogiske indsats. Da disse etableres i samarbejdsrelationen mellem lærere med forskellige kompetencer, er denne samarbejdsrelation og samspillet mellem de forskellige kompetencer af afgørende betydning for indsatsens resultater og stabilitet.

3.1 Kvalitativ evaluering og didaktisk analyse

Den kvalitative evaluering er rettet mod at udvikle viden om hvad det er for kompetencer og arbejdsformer hos musiklære og musikpædagoger, der kan skabe de ønskede resultater.

I MTA-evalueringen (2008) blev der peget på at det, i kraft af samarbejdet, er lykkedes at skabe en øget kvalitet i musikundervisningen, og samarbejdet vurderes at have haft stor betydning for at udvikle en musiktradition på de enkelte skoler, samt for en positiv ændring af musikfagets status hos eleverne. Følgende udsagn fra en af musiklærerne indfanger noget meget væsentligt: "Vi skal erkende, hvad folkeskolen kan... Hvad er det så musikskolen kan... Hvor kan vi samarbejde om en tredje model. I en skole med mange sociale problemer er det påtrængende at finde en vej frem." I MTA-evalueringen er der lavet en analyse af musiklærerkompetencer for folkeskolemusiklærere og musikskolelærere, som viser et billede af polariserede kompetencer. Fra starten af MSI-projektet i 2008 frem til i dag (2011) har der været en stor interesse og opmærksomhed på disse spørgsmål, og i andenårs-evalueringen var vi nået så vidt at vi kunne karakterisere forskellige samarbejdsformer, hvor samarbejdsrelationen kunne betegnes som symmetrisk eller asymmetrisk (begrebssæt fra MTA-analysen) og hvor dette differentieres i forhold til forskellig hhv. ens kompetence og faglighed. Den sidste del blev udviklet i samtaler i foråret 2010. Opmærksomheden var især rettet mod at inddrage andre kompetencer end de regulære musikfaglige, ikke mindst DSA-kompetencer (dansk som andetsprog) med henblik på at løfte det sproglige område. Afsæt herfor var bl.a. observation af en undervisning hvor sådanne kompetencer var bragt i spil. I observationsforløbet i tredje år har vi valgt at sætte særligt fokus på en samarbejdsrelation, som er blevet fremhævet som særligt vellykket. Heri blev fokus flyttet fra det forskellige til det fælles.

3.2 Didaktisk analyse

Der rejser sig tre spørgsmål i udviklingen af undervisnings- og samarbejdsformer. Det første handler om hvordan de forskellige samarbejdsformer kan karakteriseres fx som symmetriske eller asymmetriske. Det næste spørgsmål handler om hvad det er man samarbejder om – samarbejder man om planlægning men ikke om indhold, eller samarbejder man også om indhold, som i ovenstående eksempel om "Samba". Det tredje spørgsmål handler om undervisningens form eller design - er undervisningen fx meget struktureret og lineær og hvor megen plads gives der til at inddrage elevernes forskellighed og ressourcer.

3.2.4 Delkonklusioner – didaktisk analyse

Samarbejdsformer: Det kan konkluderes at samarbejdsrelationerne mellem musiklærere og musikpædagoger kan karakteriseres som overvejende symmetriske med afvekslende arbejdsformer og med et didaktisk samarbejde på K2 og K3 niveau - bortset fra en enkelt samarbejdsrelation. Der kan således

konstateres en markant udvikling i samarbejdsrelationerne mellem musiklærere og musikpædagoger set i forhold til de samarbejdsformer der fremgik af MTA evalueringen (2008).

Samarbejdsrelationen mellem musikpædagogerne og børnehaveklasselærerne er i modsætning hertil overvejende asymmetriske på K1 niveau. Der er her tale om en anden samarbejdsrelation (musikpædagog – pædagog), som øjensynligt ikke har fået den nødvendige opmærksomhed for at kunne udvikles på samme måde som musiklærer-musikpædagog relationen.

Vidensdeling: Det er blevet tydeligt i interviewene på tredje projektår at videooptagelserne har været af stor betydning for lærerne for at kunne få øje på forskelle i egen praksis. Det primære potentiale må dog siges at ligge i at etablere en regulær vidensdeling-praksis som professionsudvikling. En praksis med vidensdeling (professionsudvikling) er søsat i Musik Til Alle regi (starter i november 2011), som Søndermarkskolens udvidede musikundervisning fortsætter under. Heri vil på den ene side indgå den viden og praksis omkring samarbejdsrelationer, der er udviklet på Søndermarkskolen i MSI, og på den anden side på erfaringer og viden fra et professionsudviklingsprojekt baseret på videns- og erfaringsdeling i musik og billedkunst i folkeskolen.

4.1 Førskoledelen

Projektets førskoledel (afsnit 4) evalueres på grundlag af de i væsentligt omfang selvstændige evalueringer fra første, andet og tredje år, suppleret med observations- og interviewdata.

Kort karakteristik: Projektets førskoledel, som inddrager børnehaverne Gefionsgården og Åkanden/Himmelblå er et i dette projekt nystartet initiativ og er gennemført som et pilotprojekt der udgør et vidtgående selvstændigt ben. Centralt i projektet står ideen om at operere med såvel en skoledel som en førskoledel samt at skabe en brobygning mellem de to.

4.1.1 Førsteårsevaluering førskoledel

Sammenfatning: Førskoleundervisningen er et nyt område i projektet med et nyt institutionssamarbejde og en ny børne- og forældregruppe og som indebærer en række udfordringer, der forsøges imødekommet. De bærende elementer musikundervisningen er etableret i en metodisk set alsidig tilgang, som retter sig mod såvel musikalske, sproglige, sociale og motoriske parametre. I undervisningen indtager det motoriske/bevægelsesmæssige aspekt en væsentlig plads sammen med det sociale, som grundlag for at etablere et musikalsk fokus. Det er i nogle tilfælde lykkedes at skabe tydelig sammenhæng mellem det kropslige og musikalske på den ene side og det sproglige på den anden, men det kan nok betegnes som en generel tendens at det sproglige aspekt (såvel det dansksproglige som dansk som andetsprog) indgår i en musikfaglig forståelse i undervisningen. Det kan ses som en faglig udfordring at udvikle de sproglige potentialer i undervisningen yderligere.

4.1.2 Andenårsevaluering førskoledel

Sammenfatning: I denne evaluerings første del blev det konstateret at indførelsen af førskoleundervisning i andet år har slået igennem med en markant virkning på de faglige områder (musik og sprog). Førskoledelen er ikke som skoledelen etableret praksis, men derimod et pilotprojekt, hvor aktiviteterne udvikles bl.a. gennem en eksperimenterende tilgang. Tina Buchholz (konsulent og underviser) har arbejdet med dette område nu i to sæsoner. Det er en væsentlig pointe at førskoleundervisningen nu er udviklet med gennemført brobygning til indskoling (den røde tråd) - hvilket har været en væsentlig vision i projektet. Det har været forsøgt, at etablere et selvstændigt mor/barn hold med overvejende 2-sprogede børn og forældre, men da dette ikke har været muligt har man valgt at tilbyde denne del af projektet til de børn og voksne, der kommer i den åbne legestue.

4.1.3. Tredjeårsevaluering førskoledel

Sammenfatning: Gefionsgården har fra januar 2011 besluttet sig for at være en idrætsbørnehave med fokus på natur, motion og sprog. Aktualiseret af lokaleproblemer beslutte Mogens Falk at overføre institutionens sidste timer til de kommende nulte-klassers undervisning på Søndermarkskolen. Samarbejdet med Gefionsgården er ophørt.

Åkanden/Himmelblå har haft ekstra mange børn i alderen 4-6 år så der har hele efteråret været tre store musikgrupper. Institutionen prioriterer projektet hvilket kan ses af at der deltager to voksne (pædagoger) i hver musiktime. Institutionen har desuden valgt at den pædagog der skal følge børnene over på Søndermarkskolen deltager i undervisningen både efterår og forår.

Brobygning - Søndermarkskolen modtager de kommende nulte-klasser i maj og der følger to pædagoger med som deltager i brobygningen. Man har i år valgt at lave en drengegruppe og en pigegruppe før eleverne endelig inddeles i klasser. Der er kun to børn i denne gruppe der ikke tidligere har deltaget i projektets musiktilbud i institutionerne. Undervisningen omhandler Sang, Spil og Bevægelse (se detaljeret beskrivelse). Der er afholdt en afslutningskoncert hvor disse børn har deltaget. Grundet de ekstra timer der blev overført fra Gefionsgården har der været mulighed for fordybelse i de musiske udtryksformer samt en

performancedel. Det at turde stå frem og synge, danse og spille for nogen og med nogen man ikke rigtig kender er en stor præstation og oplevelse - især når man kun er 5-6 år.

Legestue – åbent musikhold. Musikundervisningen af mor/barn er fortsat i legestue-regi stadig som et åbent musikhold. Det er dog i løbet af denne sæson blevet væsentligt mere stabilt med fremmødet. Den oprindelige tanke var, at mor/barn fortrinsvis skulle være for to-sprogede børn og deres mødre. Det viste sig fra starten at være en meget vanskelig opgave at få netop denne gruppe i tale. Det har derfor været af afgørende betydning at projektet har kunnet starte i legestuen på Gefionsgården. Efterfølgende har vi kunnet invitere nogle forældre med børn på Søndermarkskolen til at komme og benytte sig af selve musiktilbuddet med deres yngre børn. Nogle af disse børn er efterfølgende startet i både børnehave og skole. Der har været den samme kerne af 7-8 mor/barn par som er nu er startet med barn nummer 2 også, som har deltaget. Der således flere af mødrene, der har 2 og sommetider 3 børn med.

Alderssammensætning har som følge heraf været meget bred idet de yngste har været nyfødte og de ældste 4-5 år. Der har i løbet af denne sæson i lighed med tidligere været ca. 25 barn/forældre par til musik. Det er blevet en fasttømret gruppe, som i følge eget udsagn har fået et nærmere og åbent kendskab til hinanden og hinandens børn gennem musikken. Det har vist sig at være en stor styrke at der ikke udelukkende har deltaget tosprogede børn og deres forældre men også etnisk danske børn/voksne. Det har været med til at løfte aktiviteterne og skabe et socialt og kulturelt netværk for eksempelvis de to-sprogede børn og deres mødre, som her har haft et sted at kunne møde og tale med andre mødre.

5 Anbefalinger

Anbefalingerne behandles mhp videreførelse og forankring og mhp overførsel af erfaring og viden udviklet i projektet til andre projekter eller kontekster.

5.1 Videreførelse og forankring

Det anbefales at videreførelse og forankring af projektets musikpædagogiske særlige ressourcer, etableret gennem den samarbejdende undervisning fortsat sikres

1. på ledelsesmæssigt niveau, ikke mindst førskoleindsatsen baseret på institutionelt samarbejde.
2. på lærerniveau i form af fortsættelse af samarbejdsmulighederne både lektionsmæssigt og med hensyn til fælles udvikling og planlægning af den konkrete undervisning
3. på i et udviklings- og professionsperspektiv gennem etablering af praksis- og vidensdeling

5.2. Inspiration og overførsel

1. De udviklede praksisser og den udviklede viden, herunder didaktisk teori, kan overføres og med fordel anvendes i Samarbejdsprojektet Musik Til Alle, som Søndermarkskolen fremtidig deltager i.

1a. I denne forbindelse anbefales det at lærerteamet fra MSI indgår i den planlagt professionsudvikling (praksis- og vidensdeling).

1b. Det anbefales at etablere førskoleundervisning i de andre områder i MTA

2. De udviklede praksisser og den udviklede viden, herunder didaktisk teori, kan inddrages i andre lignende projekter, men må dog tilpasses (rekontekstualiseres) til de givne omstændigheder. Det anbefales af resultaterne af MSI projektet gøres mediemæssigt tilgængeligt (trykt form og netbaseret form) og at medvirkende i projektet så vidt muligt deltager i formidlingsaktiviteter.

3. De udviklede praksisser og den udviklede viden, især den særlige didaktiske viden om faglige samarbejdsformer kan med fordel anvendes i projekter og pædagogiske praksisser på andre områder, herunder også andre fagområder. Anbefalingen i denne sammenhæng er sammenfaldende med ovenstående punkt 2, og dette udvides desuden breddemæssigt gennem koblingen til Phd-projektet på

DPU hvorigennem denne viden vil blive yderligere formidlet både gennem en afhandling og gennem den dermed forbundne undervisning på kandidatniveau i didaktik og pædagogik (København og Aarhus).

4. Det skal nævnes som en mulighed at sammenfatte en række praksisbaserede anbefalinger eller gode råd i tre perspektiver: et ledelsesperspektiv, et skoleperspektiv og et førskoleperspektiv.